

Aleg. 57

I.

Wniosek

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący projekt ustawy:

U S T A W A

z dnia o zagrodach rolniczych niepodzielnych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co, następuje:

§. 1.

Każdy właściciel w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem położonej posiadłości rolniczej, może ogłosić swoją jego wyłączną własnością będącą posiadłością jako zagrodę niepodzielną, jeżeli:

a) jest własnowolnym i majątkiem swoim swobodnie rozporządzać może,

b) dochód katastralny z zagrody najmniej 50 zł. a nie więcej niż 500 zł. a. w. wynosi,

c) zagroda składa się z parcel gruntowych ze sobą bezpośrednio graniczących,

d) w skład zagrody wchodzi budynek mieszkalny i budynki gospodarskie,

e) suma obciążających zagrodę praw zastawu dla wierzytelności pieniężnych dziesięciokrotnego rocznego dochodu katastralnego z teje nie przewyższa.

Pod tymi samymi warunkami może właściciel posiadłości rolniczej większą ilość zagród niepodzielnych utworzyć.

§. 2.

Posiadłości rolnicze będące wspólną własnością małżonków mogą być w czasie trwania małżeństwa przez oboje małżonków jako zagrody niepodzielne ogłoszone.

§. 3.

W skład zagrody niepodzielnej wchodzi wszelkie nieruchomości służące w jej obrębie do gospodarstwa rolnego, służebności, niemniej zakłady i urządzenia przemysłowe, których zarząd łączy się z zarządem gospodarstwa.

Przynależność części składowych zagrody do jednego ciała hipotecznego nie jest w chwili ogłoszenia zagrody jako niepodzielnej wymagana. Po prawomocnem jednak uznaniu zagrody za niepodzielną musi być dla niej utworzone jedno ciało hipoteczne.

§. 4.

Ogłoszenie zagrody jako niepodzielnej może być uczynione tylko aktem sądownie lub notaryalnie legalizowanym za życia, lub też sądownem lub notaryalnem rozporządzeniem ostatniej woli na wypadek śmierci.

§. 5.

O uznaniu zagrody za niepodzielną orzeka właściwy sąd w drodze postępowania niespornego.

Uznanie to winno być po prawomocności orzeczenia z urzędu w księdze gruntowej z powołaniem się na niniejszą ustawę uwidocznionem.

Prawo wniesienia odwołania od orzeczenia sądu, którem zagroda za niepodzielną uznana zostaje, przysługuje w zwykłym toku instancyi w przeciągu dni trzydziestu od dnia doręczenia tym wszystkim, którzy z ustawy w razie śmierci właściciela zagrody do dziedziczenia po nim jako dziedzice konieczni byliby powołani. W razie zaś odmownego orzeczenia sądowego, przysługuje prawo odwołania właścicielowi zagrody.

§. 6.

Pod tymi samymi wyżej wyszczególnionymi warunkami i w tej samej drodze może właściciel istniejącą już zagrodę niepodzielną przez przyłączenie do niej parcel gruntowych powiększyć przy zachowaniu przepisów ustawy z d. 6. lutego r. 1869 l. 18 dz. u. p. o postępowaniu przy hipotecznem dzieleniu posiadłości.

Powiększenie takie zostanie przez właściwy sąd uznanem i w księdze gruntowej uwidocznionem, jeżeli łączny dochód katastralny z zagrody wraz z przyłączonymi parcelami 500 zł. w. a. nie przenosi i jeżeli stwierdzonem zostanie istnienie innych w §. 1. wyszczególnionych wymogów.

Nie jest jednak wymaganem, by w skład przyłączonych parcel wchodziły budynki mieszkalne lub gospodarcze.

§. 7.

Mocą niniejszej ustawy przyznaje się dla nowo powstałych zagród niepodzielnych uwolnienie od krajowego dodatku do podatku gruntowego na przeciąg lat dziesięciu, licząc od najbliższego 1. sty-

cznia po prawomocności orzeczenia sądowego, którem zagroda za niepodzielną uznana została.

§. 8.

Zagroda za niepodzielną uznana stanowi z reguły na zawsze całość niepodzielną. Wydzielanie jakichkolwiek części z takiej zagrody jest niedopuszczalnym i każda do pozbycia części dążąca umowa lub jednostronny akt prawny jest nieważnym.

Tylko w wypadkach wyłączenia mogą być części zagrody z całości wydzielone i pozbyte. Po dokonaniu jednak wyłączeniu pozostaje posiadłość nadal zagrodą niepodzielną, choćby wskutek zmniejszenia dochód katastralny mniej niż 50 zł. byle nie niżej niż 20 zł. wynosił.

§. 9.

Nie jest również dopuszczalnym dzielenie zagród na części idealne oznaczone w stosunku do całości i wszelka do takiego podziału dążąca umowa lub jednostronny akt prawny nie będzie miał żadnych skutków prawnych.

§. 10.

Złączenie kilku zagród niepodzielnych w jedną nie jest dozwolonym, choćby nawet łączny dochód katastralny pięciuset zł. nie przynosił.

§. 11.

Zagroda niepodzielna może być tylko jako całość i to tylko jednemu nabywcy odstąpioną za życia, a na wypadek śmierci na jednego tylko może przyjść spadkobiercę. Jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli nie oznaczył, któremu ze spadkobierców ma przypaść zagroda, oznaczy objemcę zagrody sąd.

Sąd trzymać się ma przy oznaczeniu objemcy zagrody następujących zasad:

1. Spadkobiercy płci męskiej mają pierwszeństwo przed spadkobiercami płci żeńskiej, prawo starszeństwa rozstrzyga o pierwszeństwie gdy uprawnieni są tej samej płci, w razie równości wieku rozstrzyga los.

2. Rodzonym dzieciom przysługuje pierwszeństwo przed adoptowanymi, ślubnym przed nieślubnymi. Legitymowane dzieci mają te same prawa co ślubne.

3. Nie mogą objąć zagrody:

a) uznani przez sąd za niezdolnych do zarządu własnym majątkiem,

b) niezdolni do osobistowego gospodarowania z powodu ułomności cielesnych lub umysłowych,

c) okazujący wybitne skłonności do marnotrawstwa,

d) ci, których zawód przeszkadza im w osobistym wykonywaniu obowiązków gospodarza,

e) nieobecni w kraju od dwóch lat, jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy od edyktalnego wezwania przez sąd do kraju nie powrócą.

Jeżeli jednak wszyscy spadkobiercy należą do rzędu wykluczonych, wówczas sędzia mimo tego jednego z nich oznaczy jako objemcę zagrody.

Wolno jednak sądowi zarządzić w takim wypadku sprzedaż zagrody w myśl przepisów ustanowionych dla zostających pod opieką (Pflegebefohlene) i rozdzielić cenę kupna.

§. 12.

Przy podziale spadku przyznaną zostanie zagroda niepodzielna objemcy, który równocześnie staje się dłużnikiem masy spadkowej do wysokości czystej wartości zagrody.

Wartość zagrody ustanowioną będzie przez sąd w wysokości dwudziesto-krotnego dochodu katastralnego.

§. 13.

Przy podziale spadku wchodzi w miejsce zagrody kwota, jaka się od jej objemcy w myśl §. 12. należy. Część jednak tej kwoty przypadająca przy podziale na objemcę, powiększoną będzie nie więcej, niż o jedną trzecią część oszacowanej na podstawie dochodu katastralnego (§. 12) czystej wartości zagrody w tych jednak granicach, by prawo do zachowku reszty spadkobierców nie było naruszonem.

Po doliczeniu tego przypadającego objemcy praecipuum odbywa się podział między spadkobierców, nie wykluczając objemcy według zasad powszechnej ustawy cywilnej oraz postępowania niespornego.

Podział jednak ma być sądowi do zatwierdzenia przedstawiony. W dekrete dziedzictwa należy się powołać na niniejszą ustawę.

§. 14.

Jeżeli między objemcą a współspadkobiercami nie przyjdzie do skutku dobrowolne porozumienie się co do terminu płatności oraz oprocentowania przypadających współspadkobiercom spłat, rozstrzygnie sąd według słusznego uznania swego. W każdym jednak razie musi być dziedzicowi na jego żądanie dozwolony do zupełnego uiszczenia spłat termin lat trzech, licząc od dnia prawomocnie przyznanego spadku.

Co do sposobu ubezpieczenia należnych spłat próbować należy dobrowolnej ugody. Jeżeli do niej nie przyjdzie, należy zastrzedz w dekrete przyznania spadku, że prawo własności zagrody niepodzielnej przyznano objemcy wpisane być może do ksiąg gruntowych jedynie za równoczesnem zapisaniem na tejże zagrodzie prawa zastawu na zabezpieczenie spłat przypadających współspadkobiercom.

Jeżeli zagroda przed upływem terminu do spłaty naznaczonego przejdzie aktem między żyjącymi na własność osoby trzeciej, współspadkobiercy zyskują prawo bezzwłocznego żądania spłat im należnych bez względu na ustanowiony termin płatności.

§. 15.

Przepisy niniejszej ustawy nie naruszają w niczem prawa zachowku. Obliczenie zachowku ma nastąpić na podstawie wartości zagrody oznaczonej w myśl postanowień §. 12.

Następujące postanowienia nie będą uważane za ograniczenie prawa zachowku:

1. Naznaczenie przez sąd terminu płatności w myśl §. 14.

2. Postanowienia spadkodawcy zawarte w ważnym rozporządzeniu ostatniej woli według których:

a) rodzonemu ojcu lub matce objemcy przyznane zostało aż do jego pełnoletności prawo użytkowania zagrody i zawiadywania nią, jednak pod warunkiem, że przez cały czas zawiadywania wychowywać i utrzymywać będą na zagrodzie objemcę i małoletnich współspadkobierców, tych ostatnich aż do terminu płatności schedy;

b) termin płatności schedy spadkowej odroczony został aż do pełnoletności współspadkobierców, jeżeli na objemcę nałożony został obowiązek wychowywania współspadkobierców, w odpowiedni sposób a w razie koniecznej potrzeby nawet utrzymywania ich aż po ów odroczony termin.

§. 16.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

§. 17.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i skarbu.

W związku z niniejszym projektem ustawy raczy Wysoki Sejm uchwalić, co następuje:

I. Sejm wzywa c. k. Rząd, by po wejściu w życie ustawy krajowej o zagrodach rolniczych niepodzielnych analogicznie do postanowień §. 7. tej ustawy przeprowadził w drodze konstytucyjną przepisanej ustawę w przedmiocie uwolnienia nowo powstałych zagród niepodzielnych od podatku gruntowego na lat dziesięć.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by zaraz po wejściu w życie ustawy krajowej o zagrodach rolniczych niepodzielnych, wypracował i Sejmowi przedłożył projekt ustawy rozszerzającej postanowienia §. 8. Ordynacji wyborczej powiatowej w tym kierunku, by właścicielom zagród niepodzielnych przysługiwały takie same prawa wyborcze, co właścicielom dóbr ziemskich tabularnych opłacającym rocznie mniej niż 100 zł. podatków bezpośrednich.

Sejm poleca dalej Wydziałowi krajowemu, by w tym samym czasie przedłożył Sejmowi projekt ustawy zmieniającej odnośnie postanowienia krajowej Ordynacji wyborczej w tym kierunku, by właścicielom zagród niepodzielnych nadanem było przy wyborach z kuryi gmin wiejskich prawo bezpośredniego głosowania.

II.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący projekt ustawy :

U S T A W A

z dnia wprowadzająca odrębne przepisy spadkowe dla posiadłości rolniczych średnich rozmiarów.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na podstawie ustawy państwowej z dnia 1. kwietnia 1889 r. Dz. u. p. Nr. 52. postanawiam, co następuje :

§. 1.

Mocą niniejszej ustawy wchodzi w życie osobne przepisy o działach spadkowych dla posiadłości rolniczych, stanowiących wyłączną własność jednej osoby, których częścią składową są domy mieszkalne, a których czysty dochód katastralny nie mniej jak 20 zł. w. a., a nie więcej jak 500 zł. w. a. wynosi (zagrody). Do zagrody zaliczyć należy wszelkie nieruchomości spadkodawcy, służące do gospodarstwa rolnego, służebności, niemniej zakłady i urządzenia przemysłowe, których zarząd łączy się z zarządem gospodarstwa. Czasowe odstąpienie prawa użytkowania z tego rodzaju części składowych osobom trzecim nie zrywa łączności tychże części składowych z zagrodą.

Przynależność części składowych do jednego ciała hipotecznego nie jest wymaganą. Sądy orzekają po wysłuchaniu opinii dwóch rolniczych rzeczoznawców, czy dany przedmiot jest zagrodą lub jej częścią składową.

O ile postanowienia niniejszej ustawy odnosić się mogą do zagród, będących własnością kilku osób oznaczy §. 13.

§. 2.

Dobra lenne i fideikomisowe nie podpadają pod ustawę niniejszą.

§. 3.

Właściciel zagrody, podlegającej przepisom ustawy niniejszej, nie jest bynajmniej przepisami tymi ograniczany w swobodnem rozporządzaniu zagrodą lub jej częściami, ani między żyjącymi, ani na wypadek śmierci.

Przepisy tej ustawy mają zastosowanie w razie ustawowego dziedziczenia bez wyjątku, w razie zaś dziedziczenia z testamentu lub umowy tylko wtenczas, jeśli spadkodawca przeznaczył zagrodę jednemu z prawnych dziedziców ustawą cywilną powołanych, w którym to razie spadkodawca nie jest związany porządkiem kolejnym, określonym w prawie o ustawowem dziedziczeniu lub w ustawach krajowych.

§. 4.

Jeśli spadek po właścicielu zagrody pozostały przechodzi na kilka osób, natenczas zagroda sama razem z przynależnościami przyspaść może tylko jednej z nich.

Co ma być uważane za przynależność zagrody, określa ustawa cywilna. Do przynależności należy przedewszystkiem inwentarz gospodarczy, o ile jest on potrzebny do należytego zagospodarowania zagrody.

Gdyby o to powstał spór między spadkobiercami, orzeknie sąd po przesłuchaniu znawców, w jakim zakresie inwentarz gospodarczy ma być uznany za dostateczny.

Gdyby istniejący inwentarz gospodarczy okazał się niedostatecznym, uzupełnienia tego braku z wartości reszty majątku spadkowego domagać się nie można.

§. 5.

Osobę objemcy zagrody oznacza się wedle ustawowego porządku dziedziczenia. W razie, jeśli wedle ustawowego porządku dziedziczenia kilku jest spadkobierców uprawnionych do spadku, należy zastosować następujące zasady:

1) Spadkobiercy płci męskiej mają pierwszeństwo przed spadkobiercami płci żeńskiej, prawo starszeństwa rozstrzyga o pierwszeństwie, gdy uprawnieni są tej samej płci, w razie równości wieku rozstrzyga los;

2) Rodzonym dzieciom przysługuje pierwszeństwo przed adoptowanymi, ślubnym przed nieślubnymi. Legitymowane dzieci mają te same prawa, co ślubne;

3) Nie mogą objąć zagrody:

a) uznani przez sąd za niezdolnych do zarządu własnym majątkiem,

b) niezdolni do osobistego gospodarowania z powodu ułomności cielesnych lub umysłowych,

c) okazujący wybitne skłonności do marnotrawstwa,

d) ci, których zawód przeszkadza im w osobistem wykonywaniu obowiązków gospodarza,

e) nieobecni w kraju od dwóch lat, jeżeli w przeciągu sześciu miesięcy od edyktalnego wezwania przez sąd do kraju nie powrócą.

Jeżeli jednak wszyscy spadkobiercy należą do kategorii wykluczonych, wówczas sędzia mimo tego jednego z nich oznaczy jako objemcę zagrody, o ile nie uzna za stosowniejsze zarządzić sprzedaż zagrody w myśl przepisów ustanowionych dla zostających pod opieką (Pflegebefohlene) i rozdzielić cenę kupna.

Stwierdzenie istnienia powodów wykluczenia wedle lit. b) e) należy do sądu.

Do sądu należy także oznaczenie dziedzica głównego, względnie zarządzenie sprzedaży zagrody.

§. 6.

Przy podziale spadku przyznaną zostanie zagroda (§. 4.) objemcy, który równocześnie stanie się dłużnikiem masy spadkowej do wysokości czystej wartości zagrody.

§. 7.

Wartość zagrody oznaczoną zostanie przez zgodzenie się na to wszystkich interesowanych, a gdyby to nie nastąpiło, sąd przyjmie jako wartość dwudziestokrotny dochód katastralny.

§. 8.

Przy podziale spadku wchodzi w miejsce zagrody kwota, jaka się od objemy w myśl §. 6 należy. Podział ten odbywa się między współspadkobiercami, nie wyłączając objemcy według zasad powszechnej ustawy cywilnej, oraz postępowania niespornego. Podział jednak ma być zawsze dokonywany wobec sądu lub sądowi do zatwierdzenia przedstawiony. W dekrecie dziedzictwa należy się powołać na niniejszą ustawę.

§. 9.

Jeżeli między stronami interesowanymi nie przyjdzie do skutku dobrowolne porozumienie co do wysokości rat, ich terminu płatności, oraz oprocentowania przypadającej współspadkobiercom spłaty, rozstrzygnie sąd według słusznego uznania swojego.

W każdym jednak razie musi być objemcy na jego żądanie dozwolony do zupełnego uiszczenia spłaty termin lat trzech, licząc od dnia prawomocnie przyznanego spadku. Dłuższy ponad ten termin płatności, nie może być wbrew woli stron interesowanych oznaczony. Co do sposobu ubezpieczenia przypadających spłat próbować należy dobrowolnej ugody. Jeśli do niej nie przyjdzie, należy zastrzedz w dekrecie przyznania spadku, że prawo własności zagrody, przyznane objemcy, wpisane być może do ksiąg gruntowych jedynie za równoczesnym zapisaniem na tejże zagrodzie prawa zastawu na zabezpieczenie spłat przypadających współspadkobiercom.

Jeśli zagroda przed upływem terminu do spłaty naznaczonego, czy to w części, czy w całości aktem między żyjącymi, przejdzie na własność osób trzecich, współspadkobiercy zyskują prawo

bezzwłocznego żądania spłat sobie należnych, bez względu na ustanowiony termin płatności.

§. 10.

Spadkodawcy służy prawo ograniczyć wynikające z ustawy prerogatywy objemcy, lub rozszerzyć je w zakresie prawa zachowku.

§. 11.

Wartość zagrody, w jakiej objemca przyjął ją, w myśl postanowień ustawy niniejszej, służyć będzie zarazem za podstawę wymiaru należności skarbowej, przypadającej państwu od przeniesienia własności.

Wartość ta nie może być jednak w żadnym razie niższą od najniższej wartości określonej w artykule III. ustawy z dnia 7. czerwca 1881 (dz. u. p. l. 49) i w rozporządzeniu ministerstwa Skarbu z dnia 25. stycznia 1884 (dz. u. p. Nr. 18), a względnie w §. 13. ustawy z dnia 9. lutego 1882 (dz. u. p. Nr. 17) z wyjątkiem przypadku, gdy oznaczenie wartości nastąpiło przez sąd na podstawie przeprowadzonego szacunku.

§. 12.

Przepisy powyższe o działach spadkowych nie naruszają w niczem prawa zachowku.

Obliczenie zachowku winno nastąpić na podstawie wartości zagrody, oznaczonej w myśl §. 7.

Następujące postanowienia nie będą uważane za ograniczenia prawa zachowku :

1. Naznaczenie przez sąd terminu płatności w myśl §. 9.
2. Postanowienia spadkobiercy, zawarte w rozporządzeniu ostatejniej woli, według których :
 - a) rodzonemu ojcu lub rodzonej matce objemcy przyznane zostało aż do jego pełnoletności prawo użytkowania zagrody i zawiadywania nią po śmierci spadkodawcy, jednak pod warunkiem, że przez cały przeciąg tego zawiadowstwa i użytkowania wychowywać a w razie potrzeby utrzymywać będą na zagrodzie objemcę i małoletnich współspadkobierców, tych ostatnich aż do terminu płatności schedy lub dojsia do pełnoletności, gdyby ta nastąpiła przed owym terminem,
 - b) termin płatności schedy spadkowej odroczoney został aż do pełnoletności współspadkobierców, jeśli na objemcę nałożony został obowiązek wychowywania współspadkobierców w odpowiedni sposób, a w razie koniecznej potrzeby nawet utrzymywania ich aż po ów odroczoney termin.

W obu powyższych wypadkach a) i b) usamowlnienie pociągnie za sobą te same skutki, jak fizyczna pełnoletność.

Gdyby który ze współspadkobierców poświęcił się takiemu zawodowi, którego wykonywanie lub przygotowanie do niego nie da się pogodzić z pobytem i utrzymaniem na zagrodzie, natenczas

miejsce rzeczywistego utrzymania winien zastąpić procent dobrowolnie umówiony lub przez sąd naznaczony.

§. 13.

Jeśli zagroda stanowi wspólną własność kilku osób, natenczas postanowienia ustawy niniejszej nie mają do niej zastosowania chyba, że współwłaściciele są małżonkami i że jedno z nich zmarło bez potomstwa.

W tym wypadku małżonkowi pozostającemu przy życiu przysługują uprawnienia zawarte w §. 7. i 9.

§. 14.

Jeśli do spadku należy więcej zagród w rozumieniu §. 1. i również do spadku tego więcej osób w charakterze ustawowych spadkobierców w myśl §. 4. i 5. ustawy niniejszej wstępuje, natenczas każdy z nich powołany jest do objęcia jednej zagrody w kolei niniejszą ustawą naznaczonej; w tej samej kolei ma prawo wyboru między zagrodami.

W razie śmierci dziedzica wstępują potomkowie w jego miejsce, z pomiędzy których ten wykonywa prawo wyboru, któremu wedle wzmiankowanego porządku kolejnego należy się przed innymi pierwszeństwo.

§. 15.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Do spadków z czasu przed wejściem w życie niniejszej ustawy niema ona zastosowania.

§. 16.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i skarbu.

Wnioskodawca :

Jan Hupka w. r.

Dunajewski, Karol Czech, Stanisław Jędrzejowicz, Górski, Paszkowski, Sanguszko, Jordan, Andrzej Potocki, Bobrzyński, Sękowski, Dąbbski, Zoll, Roman Potocki, Koziębrodzki, Zdzisław Skrzyński, Scipio, Binder, Stanisław Tarnowski.